

Verf. Dies vero quoad celebrationem.

49 Licet ita de jure constitutum sit, festivitates tamen sunt observanda quoad initium & finem juxta loci consuetudinem, cap. 2. de feriis, Suar. d. lib. 2. cap. 31. num. 4. Azor. sup. part. 2. lib. 1. cap. 18. verf. Tertio quaritur, Navar. in Manuali, cap. 13. num. 5. Bonacina d. punct. 1. n. 7. Filliuc. in Decalog. tract. 27. cap. 11. num. 206. cum seqq. qui adnotant, ex usu communi festos dies à media nocte in mediam noctem observari, Barbosa in collect. ad cap. 2. num. 3.

Ibi: Hebraei etenim, auctore Beda.

50 Apud Judæos triplex dies in usu fuit, usualis, legalis, & naturalis. Usualis à media nocte in mediam noctem, legalis à vespera in vesperam, naturalis à Solis ortu ad sequentem Solis ortum complebatur. Salian. Annal. tom. 1. anno 1. die 2. schol. 11. Theatrum vitæ humanæ lit. D. pag. 118. verf. Apud Judæos. Diei initium, & terminus apud diversas gentes variè observabatur. Athenienses dies auspicabantur ab occasu Solis, Babylonii ab ortu Solis, Umbri à meridie, Egyptii à media nocte. Lexic. Calvin. ex aliis verbo Dem. Hæc varietas fortè provenit ab opinionum diversitate quoad primi diei initium, quia dubium est, an à nocte inceperit, vel à Solis ortu, ut videre est apud Cornel. à Lapide in Genes. cap. 1. vers. 5. verb. Et factum est, ubi quod Judæi & Ecclesia ideo dies festos inchoabant à vespera, quia putarunt, primum diem à nocte exorsum, de quo consulendus Salius. sup. die 1.

Ibi: Panormitanus tamen in d. cap. 1. de feriis.

51 Diem duodecim horarum aliqui artificialem vocant, ut habetur in Theatro vitæ humanæ d. pag. 118. alii naturalem, Lexic. Calvin. verbo Dies naturalis, qui incipit ab ortu Solis ad ejus occasum, & vulgus sic diem intelligit, sicut dicitur ibidem verbo Diem 1. Verum Panormitani interpretatio ad d. cap. 1. de feriis, communiter rejicitur, quia vesper dicitur tempus post meridiem, à stella hujus nominis, quæ oritur inter Solis occasum & noctem, Cornel. à Lapide in Levitic. cap. 23. vers. 5. unde vespera supremum & novissimum tempus diei, non matutinum, ut vult Panormitanus, significat. Cornucop. de ling. Latina, col. 342. num. 10. & col. 471. n. 57.

Ibi: Sic Matth. cap. 28 scriptum est.

De hujus loci interpretatione adeundus Maldonat. & Cornel. à Lapide ibi. Vide supra, n. 28.

Ibi: Quoad publicam divinarum Officiorum.

52 Dies Ecclesiasticus quoad divinarum Officiorum celebrationem, quæ publicè peragitur, incipit à vespera diei ante festivitatem, & ad vesperam sequentis pervenit. D. Covar. in cap. Alma mater, part. 2. §. 5. num. 5. de sentent. excomm. in 6. Barbosa cum pluribus in collectan. ad cap. 1. num. 3. de feriis, Anton. Monach. Lucens. decis. 32. num. 1. Lorin. in Levit. cap. 23. vers. 32. §. Diem Ecclesiasticum, Cornel. à Lapide in

dicto vers. 32. Bassæus in Flor. Theolog. verbo Festum 1. num. 7.

Ibi: Idem erit respondendum quoad privatam.

Clericus, qui ad Horarum Canonicarum recitationem tenetur, Officium Divinum incipere debet à vespera festivitatis, & in vespera sequenti terminare: hoc quoad preces, psalmosque recitandos, & ordinem; sed quoad tempus satisfacit obligationi, si intra mediam noctem diei posterioris sacratum Sancto de quo recitatur, Horas omnes perficiat, de quo Lorin. ubi proxime, Navar. in Man. cap. 13. n. 5. & 8. Alciat. in l. Cujusque diei, ff. de verb. signif. Bonacina de Hor. Canon. disp. 1. quest. 3. punct. 3. in fin. Castro Palao tom. 2. tract. 7. disp. 2. punct. 4. num. 1. & 3. & Summistæ omnes ubi de Horis Canonicis, seu de penso Divini Officii, apud quos etiam, quod potest Clericus matutinum Officium præmittere pro die sequenti, post vesperam antecedentis, quod in praxi receptum est. Azor. part. 1. lib. 10. cap. 9. §. 5. Bassæus verbo Hora, num. 4. & 5. Dian. de Hor. Canon. resol. 39. Less. de justit. & jure, lib. 2. cap. 37. dub. ult. à num. 78.

Ibi: Sed quoad esum carniuum.

Dies, quibus à carnalibus cibis abstinendum est, 54 à media nocte incipiunt, & usque ad mediam noctem proximam observantur. Lorin. ubi proxime, ac alii cum eo laudati. Suar. d. lib. 2. cap. 31. num. 4. & Summistæ cuncti ubi de jejuniis.

Ibi: Eadem ratio diei moribus recepta est.

Præceptum de vacatione ab operis servilibus, 55 quoties dies in Dei, vel Sanctorum honorem feriantur, obligat à medio noctis præcedentis ad eandem horam subsequentis, cum dies regulariter, quo utimur, sic incipiat, & desinat. Est tamen observanda cujusque loci recepta consuetudo. Vide Lorin. Suar. Navar. ubi proxime, & alios supra adductos, qui ita docent.

Dies præterea quoad Indulgentias, & privilegia inchoatur à Vesperis ad Solis occasum, quoad collationem Ordinum in die Dominica, à media nocte in mediam noctem: quæ, & alia de diei Ecclesiastici observatione, tradiderunt Lorin. Alciat. & alii, quos dedimus supra, necnon Tirraquell. de iuroque retract. gloss. 11. num. 13. Glossa in l. More, ff. de feriis, Et generaliter de diebus vide plurima apud Theatrum vitæ humilit. D. pag. 118. cum seqq.

Diem quo Romani utebantur, & Ecclesia nunc, 57 civilem vocant Scribentes. Rosin. de antiquit. Roman. lib. 4. cap. 3. Lexic. Calvin. verbo Dies naturalis, Cur autem apud Romanos mos ille invaluerit, tradit Lexic. Calvin. verbo Diem 1. quia scilicet Sol spatio horarum 24. per omnes stellas errantes discurrens cursum suum peragit, et si hoc ideo receptum aliis videatur, quod ad expeditionem belli ita oportebat, qui referuntur in Lexic. Calvin. ibidem.

Ad Num. 10.

Quam antiquus sit laudabilis vigiliarum usus, 58 qui apud Christianos à tempore nascentis Ecclesiæ obtinuit,

obtinuit, ut scilicet noctu populus ad templum conveniret, ibique precibus effusus, Deum, Virginem Deiparam, aliosque Sanctos coleret, ac revereretur, constat non solum ex Catholicis, sed etiam ex Ethnicis Scriptoribus, ut videre licet apud Baron. anno 51. & ibi Spondan. num. 20. Hanc vigiliarum observationem prætextu honestatis primus damnavit Vigilantius hæresiarcha, qui duntaxat Paschæ celebritatem ad vigilandum Christianis excipiebat, Spondan. ex Baron. ubi proxime, & anno 406. num. 8. & distinctum. 20. testatur vigiliis hujusmodi tempore D. Augustini abolitas non fuisse, sed auctas. De vigiliarum hac significatione Cornucop. col. 369. n. 10.

Ibi: Qui stationum Christianorum meminuit.

59 Verbum Statio, multipliciter usurpatur. Calepin. & Lexic. Calvin. verb. Statio, Cornucop. col. 115. num. 40. & inter cæteras acceptiones illa magis videtur convenire Tertulliani loco, quæ significatur officina, seu locus ad quem plures conveniunt, ut quicquam pro publica utilitate agant, aut decernant. Cornucop. sup. Rævard. variar. lib. 4. cap. 7. per tot. ubi ita exorditur: Statio locus fuisse videtur, in quem certis temporibus certum genus hominum contrahitur. Sedi & cæterus ipse hominum, qui ad id concurrunt, significari hoc verbo videtur. Valer. Max. lib. 2. cap. 1. ubi: Sed ut à luxu perditis moribus ad severissimam majorum instituta transgrediar, antea Senatus assiduam stationem eod loci peragebat, qui hodie quoque cenaculum appellatur, nec expectabat, ut edicto contraheretur, sed inde citatus, protinus in Curiam veniebat. Idem Valer. inferius: Quocirca juvenes Senatus die nique aliquem ex Patribus Conscriptis, aut propinquum, aut patremum, amicum in Curiam deducebant, affixique valvis expectabant, donec reducendi officio fungerentur: quia quidem voluntaria statione & corpora, & animos ad publica officia sustinenda impigere roborabant. Sive igitur statio accipiat pro loco publico, ubi homines contrahuntur, sicut apud Vlpianura in l. 7. §. 6. ff. quib. ex caus. in possess. car. Rævard. interprete, sive pro conventu ipso personarum, rectè intelligi potest Tertullianus, qui cæterus Christianorum, qui in templis fieri solebant ad glorificandum Deum in Sanctis suis, stationes nuncupavit, nec videtur militum stationariorum meminisse, inter quos & Christianos ad orandum convenientes aliqua similitudo excogitari nequit.

Ibi: Verum pernoctationes istas.

60 Hujusmodi vigiliæ hominum ac mulierum jam in defectudinem abiire, ne sub Religioni prætextu scelera turpiter perpetrentur, prout in Hispania veritum est, ne mulieres ad nocturnas vigilias accederent. Concil. Eliber. can. 35. ubi: Placuit prohiberi, ne fœmine in cæmeterio pervigilent, eo quod sæpe sub obtentu orationis latenter scelera committant.

Ibi: Nam & Romulus cum suis civibus sepe.

61 Inter alias Romuli constitutiones hanc de prohibitis hominum ac feminarum cæteribus religionis causâ, recensuit Rosin. de antiquit. Roman. lib. 8. cap. 5. vers. Ac ne quidem, de quo

testatur Spondan. in Epit. Baron. anno 100. n. 3.

Ibi: Notat & Cicero, Clodium.

Hic Clodius capitales cum Cicerone inimicitias 62 exercuit, quem in exilium pepulit. Ipse Bonæ Deæ sacra turpiter violare conatus est. Cicero. in orat. de Aruspicum responsis, Rosin. sup. lib. 2. cap. 19. vers. Bona etiam Dea. Nam cum æstualet amore Muciae uxoris C. Cæsaris Pontificis maximi, fœminea veste indutus adiit opertum Bonæ Deæ, quò viris ingredi non licebat dum mulieres sacra de more agerent, ibique ab Aurelia C. Cæsaris matre deprehensus est, unde Cicero in Clodium acerrimè invehitur. Ita Rosin. lib. 3. cap. 26. & lib. 5. cap. 38. Quæ quidem sacra domi Pontificis pro populi salute fiebant tantâ castimoniam observantia, ut myrtum inferre nefas esset, quia Veneri sacratum, quanvis alia omnia germinantia, & florentia adhiberentur. Rosin. d. cap. 26.

Ibi: Subindicat Senatusconsultum idem Cicero.

Bacchanalia appellabantur Bacchi festa, quorum 63 amentiam ac turpitudinem ex Flavio Blondo Foroliviensi lib. 2. de Roma Triumphante, describit Rosin. lib. 4. cap. 17. vers. Bacchanalia, in hæc verba: Bacchanalia Libero patri Baccho dicata, temporis longitudine per Autumnum Saturnalibus paria, majore luxu celebrata sunt. Nudi enim viri cum nudatis omnia membra mulieribus maronis, viduis, & virginibus ad sacra conveniebant, qua non nisi nocturna erant: caput omnes pariter, femoraliaque pampinis, & uværum racemis cincti: alios item uværum racemos tenebant, & tumultuario invicem commixti cætu in sublime saltantes, variæque gestulatione brachia, cervices, capitaque moventes, carmen inconditum Baccho cantabant, nec prius erat saltationis modus, quam defatigati, & toto corpore vacillantes partim resupinarent proximioribus inhaerentes, partim in pavementum fanatici, amentesque procumberent. De quibus B. Aug. de civit. Dei, lib. 7. cap. 21. Hæc Senatusconsulta sublata refert idem Rosin. ubi sup.

Ibi: Jure tamen Vigilantius à Hieronymo,

Vide sup. num. 58.

Ibi: Eadem ratione à Gentilibus tempore Tertulliani.

Christiani perpetrare in sacris conventibus pu- 64 tabantur, quæ Gentiles in suis Bacchanalibus fœdissimè solebant exercere, quare à Trajano sunt vetiti. Spondan. ex Baronio anno 100. n. 3. Imò calumniosè Ethnicis evulgabant, Christianos in nocturnis vigilationibus ad sepulchra Martyrum, aliaque pia loca edere carnes infantium, quos interficiebant, ac deinceps, extinctis luminibus, promiscuo, ut fors tulisset, uti concubitu: quæ vafre ad denigrandum Christianæ Religionis nitorem jactabant. Spondan. anno 120. num. 15. ex quo maxima in Christianos infœvit persecutio, quia de his criminibus apud Præsides provinciarum à Gentilibus postulati immeritas pœnas dabant. Spondan. anno 179. num. 1. & anno 201. n. 8. quia Judices libenter calumnias in Christianos exaudiebant. Spondan. anno 126. num. 4. in fin.

Sf 3

Ibi

Ibi: *Extat de nocturnis Sacris.*

65 Similis lex ab Imperatoribus Valentiniano ac Valente lata anno 364. quæ est 7. sub tit. de *ma-
lifact. C. Theodos.* Ea constitutio sacra nocturna
Gentilibus vetat. Spondan. ex Baron. anno 364.
num. 8.

Ibi: *Magenius ille impius tyrannus.*

66 De quo Zosim. lib. 2. Baron. in suis *Annal.*
Spondan. in *ejus Epitome*, qui anno 353. num. 3.
Constantii Imper. 17. à ducibus Constantii Mag-
nentium devictum, matrem, ac fratrem apud
Lugdunum Galliarum peremisse, ac tandem sibi ipsi
mortem conscivisse testatur.

Verf. *Præter hæc commemorare libet.*

67 Quondam in Christianorum Ecclesiis januarum
designatarum erant mulieribus, & viris aliis: his
præerant janitores, illis fæminæ, quæ Diaconissæ
vocabantur, & in templo partem dexteram fæmi-
næ occupabant, sinistram viri, ita ut separatim
preces funderent. Spondan. anno 34. num. 81. &
anno 57. num. 37. Loca autem, ad quæ Fideles
precandi causâ conveniebant, variis nominibus
olim vocabantur, quæ refert Spondan. d. anno 57.
num. 38.

Ad Num. 11.

68 Sub præcepto tertio Decalogi de sanctificatio-
ne festorum dierum, non continetur dilectio Dei,
aliusve actus interior, qui cedat in divinum cul-
tum. Suar. de *Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 16. num. 1.*
Fagund. in *præcept. Eccles. lib. 1. cap. 9. num. 4.*
Azor. *Institut. moral. parte 2. lib. 1. cap. 28. verf.*
Decimo quaritur, Filliuc. in *Decalog. tract. 27.*
cap. 1. num. 8. Guttier. *Canonicar. lib. 1. cap. 31.*
num. 11. & 17. Navar. in *cap. Consideret, in princ.*
num. 22. de pœnit. dist. 5. Castr. Palao *tom. 2.*
tract. 9. punct. 4. num. 8. solum enim præcipitur
à servilibus operis abstinere, ut omnes prælau-
dati docuere. Licet autem cessatio hæc injungatur,
ut Deo per opera, & actus charitatis externos
& internos vacemus, hoc non præcipitur, licet finis
præcepti sit, quia legis finis non comprehenditur
sub illa. Suar. d. cap. 18. n. 8. Fagund. n. 4. Guttier.
num. 15. Navar. sup. Trullench in *Decalog. tom. 1.*
lib. 3. cap. 1. dub. 4. num. 3. Gregor. Lop. in *l. 2.*
gloss. 3. tit. 23. p. 1. Sic qui die jejunii semel cibum
fumit, quanquam nimis devoret, ac gulæ, &
ebrietati epulans deserviat, Ecclesiæ præceptum
de jejuniis minimè transgreditur, qui sanè finem
illius non adimplet, qui est carnis maceratio per
abstinentiam, de quo infra, cap. proximo.

Ibi: *Ad hæc accedit, quod Ecclesiasticum.*

69 Apud Christianos dierum festorum observatio
in his duobus consistit, nempe in cessatione ab
operis servilibus, ut præmissum est, & in assisten-
tia sacrosancto Missæ sacrificio ex Ecclesiæ præ-
scripto. Hoc præceptum affirmativum, illud nega-
tivum est. Suar. d. cap. 16. num. 1. & cap. 15. n. 1.
Greg. Lop. sup. Filliuc. sup. cap. 8. num. 1. Azor.
part. 1. lib. 7. cap. 1. in princ. Fagund. n. 8. Guttier.
n. 17. Quando, & quomodo Ecclesiæ præceptum

istud Fidelibus injunxerit, tradunt Azor. ubi præ-
ximè, Suar. d. cap. 15. Vide sup. n. 13.

Ibi: *Est & alia hujus assertionis ratio.*

Præcepta Decalogi & Ecclesiæ non violat, qui 79
in peccato lethali existens jussum exhibet actum.
Suar. cap. 18. n. 5. Fagund. num. 11. qui addunt,
non transgredi præceptum de sanctificandis festis,
qui dum Sacro interest, peccatum perpetrat ex
prava intentione, aut ex actu externo, modò
non impediatur attentio, quæ ad audiendum
Sacrum desideratur, velut si quis furruperit, ex
crumena alterius prope se orantis nummos extra-
hens. Suar. ibi, Fagund. n. 2.

Ibi: *Nec ex eo tenetur quis in die festo
se ad gratiam.*

Qui in peccato gravi se jacentem agnoscit, 78
non cogitur ad confessionem accedere, aut actum
contritionis emittere, ut gratiæ restitutus præ-
ceptum sanctificandi diem festum adimpleat.
Suar. cap. 16. num. 14. Fagund. num. 4. Guttier.
num. 18. & 33. Castr. Palao sup. n. 9. Sed ob-
jector illud Levitici cap. 16. ibi: *Sabbatum requie-
tionis est, affligetis animas vestras, & à peccatis
vestris omnibus mundabimini.* Respondetur tamen
id præceptum fuisse ceremoniale, quod Christia-
nos non tenet, cum jam expiraverit. Fagund.
num. 13. D. Covar. in *cap. Alma mater, part. 1.*
§. 5. n. 3. verf. Ad tertium, de sentent. excommuni.
in 6. Guttier. n. 33.

Ibi: *Nec tenetur quis parentes honorare.*

Traditur hinc exemplum ad doctrinam positam
suprà, num. 70.

Ibi: *Verùm si consideremus dilectionem
Dei.*

Hæc inculcat D. Covar. infra, cap. proximo,
num. 12. de quo Theologi in *primum Decalogi
præceptum.*

Ibi: *Fit igitur, ut hoc præceptum Decalogi.*

Pervenit tandem D. Covar. ad decisionem 72
quæstionis illius, ad quam omnia sub hoc numero
contenta præmiserat, quæ disquiritur, an peccans
lethaliter in die festo, præceptum de sanctifican-
dis festis violat, & sic teneatur in sacramentali
Confessione hanc circumstantiam aperire? Et qui-
dem ex antiquis plerique affirmativè responde-
runt, quos, eorumque fundamenta recensent Suar.
de *Religion. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 1. & 2.*
Guttier. *Canonicar. lib. 1. cap. 31. à princ.* Fagund.
in *1. Eccles. præcept. lib. 1. cap. 9. ex num. 1.*
D. Covar. ubi sup.

Sed neotericis communiter oppositum placet 73
multis rationibus, & ea potissimum, quia per hoc
præceptum non prohibetur directè peccatum, sed
cessatio ab operis servilibus jubetur: actus autem
peccaminosus ex se servilis non est. Nec interest
quod peccans dæmonis servus fieri dicitur, hoc
enim symbolicè, & improprie intelligitur: præ-
ceptum verò accipitur de opere servili in propria
& vera significatione. Ita tenent Suar. sup. n. 6. 7.
& 12. Azor. *part. 2. lib. 1. cap. 18. q. 10.* Fagund.
num. 2.

n. 2. cum seqq. Castr. Palao d. *tract. 9. punct. 9. n. 2.*
Bonacin. in 3. *Decalog. præcept. disp. 5. q. unic.*
punct. 2. in princip. Greg. Lop. in *l. 2. gloss. 3. tit. 23.*
p. 1. Guttier. sup. num. 9. Navar. in *cap. Consideret,*
in princip. num. 22. de pœnit. dist. 5. & in Manual.
cap. 6. n. 9. & alii plures apud Barbof. in collect.
ad cap. 1. num. 4. de feriis. Nec contrarium cavetur
in d. cap. *Consideret*, quia quod ibi dicitur, non
est præcepti, sed consilii, cum juxta magis com-
munem sententiam non teneamur præcisè circum-
stantias confiteri, quæ speciem peccati non im-
mutant, etsi malitiam augeant, qualis est hæc de
peccato commisso in die festo Suar. n. 14. Fagund.
num. 7. & 8. Navar. in *dict. princip. num. 6. & 7.*
& d. cap. 6. num. 7. Guttier. num. 24. & 25. Palao
n. 4. Unde qui die festo hominem necuerit, sat
erit si constiteatur homicidium, quia per temporis
circumstantiam non violatur tertium Decalogi
præceptum, ut patet ex dictis, & sic non est ex
circumstantiis mutantibus speciem, sed aggravanti-
bus; nam deterius delinquit qui die festo occi-
dit, quàm si die profesto idem crimen patraret,
quod etsi opus non sit confessario aperire ad valo-
rem Sacramenti, exactius tamen constitebitur,
qui totam criminis malitiam detegens hujusmo-
di circumstantiam propalaverit. Ita Navar. &
Guttier.

Ibi: *Qui verò actus possint licite.*

74 Qui actus fieri permittantur, aut vetentur die-
bus festis, latè tradunt Suar. sup. cap. 19. cum seqq.
Bassaus in *Florib. Theolog. tom. 1. verb. Festum 2.*
Fagund. sup. cap. 11. Tusch. *lit. F. concl. 100.*
Barbof. de *potest. Episcop. part. 3. alleg. 105. n. 40.*
& in *collectan. ad cap. 3. de feriis.* Inter cætera,
quæ diebus festis prohibentur, sunt acta judicia-
lia, quæ regulariter, si fiant, sunt irrita, cap. 1.
& ult. de *feriis, l. 4. tit. 9. lib. 3. Recopil. l. Dies
festos, C. de feriis, l. 2. tit. 23. p. 1. l. 34. tit. 2. p. 3.*
ubi Greg. Lop. Suar. d. lib. 2. cap. 29. & 30. Barb.
in *collect. ad d. cap. ult. de feriis.* Nec processus
sustinetur, etsi partes consenserint; nam privi-
legio hujusce sacrarum feriarum privati nequeunt
renunciare, d. cap. ult. d. l. 34. Part. ubi Gregor.
Lop. gloss. ult. Glossa in d. l. *Dies festos*, Barbof.
in *collect. ad d. cap. ult. num. 30.* Nec procedi his
diebus poterit in causa commissa cum clausulis
Summarie, de plano, & sine strebitu judicii.
Tusch. sup. *concl. 96. num. 10.* Excipiuntur causæ
nonnullæ, de quibus judex cognoscere possit die
festis, pietatis intuitu, aut quia periculum est in
mora, quæ recensentur in *l. 35. tit. 2. p. 3.* Judex
autem, qui cognoscens de causa præceptum vio-
lat, graviter peccat; sed ut cæteri parvitate ma-
teriæ excusabitur à mortali, quæ non consideratur
tam respectu temporis, quàm ex gravitate rei d.
qua agitur: unde si quis momento sententiam in
causa gravi ferat, reus erit culpæ lethalis. Castr.
Palao *tom. 1. tract. 9. disp. 2. punct. 3. n. 4.* Dian.
part. 5. tract. 5. resol. 6. verf. Non desinam. Hæc
spectant ad jurisdictionem contentiosam, nam
voluntaria festis diebus exerceri potest. Greg. Lop.
in *l. 33. gloss. 2. tit. 2. p. 3.* Guttier. in *l. Nemo
potest, num. 186. ff. de legat. 1. per textum in l.*
Actus, C. de feriis: imò intra Ecclesiam, ut idem
Guttier. tenet.

75 Observatio festorum etiam Principum sæcularium
constitutionibus præcipitur, ut apud nos
in *d. l. 2. Partit. & in l. 4. tit. 1. lib. 1. Recopil. Unde*

adversus laicos non observantes festa judex ec-
clesiasticus & laicus, data inter eos præventionem,
procedere valent, quod generaliter decimum extat
per constitutionem Pii V. quæ incipit, *Cum pri-
mum*, ubi hæc adstant verba: *Qui verò in
diebus præfatis, id est festis, opus aliquod illi-
cium fecisse deprehensus fuerit, graves penas in-
curreret, in Urbe arbitrio nostro, seu Vicarii nostri; in
aliis verò locis arbitrio Ordinariorum, vel aliorum
Magistratum, ita ut præventioni locus sit.* Ita Ton-
dud. de *prævent. judiciali, part. 2. cap. 39. num. 38.*
cum seqq.

Ibi: *Erit etenim summa disputationis.*

Præceptum de sanctificatione festorum partim 76
est affirmativum, quatenus jubemur sacro inter-
esse; partim negativum, quatenus præcipitur,
ut ab operis servilibus vacemus. Castr. Palao
*tom. 2. tract. 9. punct. 3. num. 1. & dixi supra ex
aliis num. 69.*

Ibi: *Primum verò membrum intelligen-
dum est.*

Sic prænotatum est supra, n. 73. vide ibi lau-
datos, præsertim Guttier. n. 32. Suar. cap. 18. n. 6.
& 7. Fagund. cap. 9. num. 3.

Ibi: *Secundum autem membrum tantum
obligat.*

Ad quid obliget præceptum Ecclesiæ de au-
diendo Sacro diebus festis, docent Suar. de *Reli-
gion. tom. 1. lib. 2. cap. 15. per tot.* Azor. *part. 1.*
lib. 7. cap. 5. à princ. & alii Theologi in 3. Decal.
*præcept. & in 1. Ecclesiæ, secundum quos præcisè so-
lùm desideratur, ut ea attentione Missæ assistamus,
ut more humano præsentem censeamur ad Deo
debitum exhibendum; non autem astringimur ex
vi præcepti ad internum dilectionis actum, nec
ad preces fundendas, aut animo, & mente myste-
ria sacrosancta, quæ recoluntur, meditari. Unde
quæritur, an satisfaciatur præcepto, qui voluntariè
mente divagatur profanis negotiis intentus, dum
Sacrum peragitur: Et licet probabiliter affirmativè
aliqui respondeant, ut Diana *part. 2. tract. 12.*
resol. 2. & part. 4. tract. 4. resol. 107. Coninch
q. 83. num. 301. & alii apud Bassaum in *Florib.*
*Theolog. tom. 2. verb. Missa 8. num. 1. verf. An
autem;* est tamen receptius, ac probabilius non
adimpleri præceptum ab illo, qui ita Sacro in-
terest absque attentione: cui verè opinioni sub-
scribunt Bassaus sup. cum Suar. & Bonacina,
Azor. *part. 1. lib. 7. c. 5. verf. Secundo quaritur, cum
seq. & à fortiori si confabulationibus & actibus
profanis externis incubuerit, præcepto non satis-
faciet aliquis.* Azor. d. cap. 5. in *princip.**

Solum tenemur hoc religionis actu externo, 78
& interno præcisè Deum colere. Bassaus *tom. 1.*
verb. Festum 2. in Supplem. num. 8. Castr. Palao
tom. 2. tract. 9. punct. 4. num. 1. & 3. Sed obicitur
lex 2. tit. 23. p. 1. ubi jubentur Christiani die
festis Horis Canonicis, quæ publicè in Ecclesia
recitantur, interesse: sed id à Jure Canonico non
dimanavit, secundum quod ad id Fideles non sunt
astricti. Azor. d. lib. 7. cap. 3. *verf. Sexto quaritur.*
Unde Regia lex potius consultat, quàm præcipit,
quod laudabile est, ac fortè tunc obtinuit con-
suetudine.

Ibi: